

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบการเสนอภาพเยาวชนในวรรณกรรมเยาวชนต่างวัฒนธรรม" นี้ เป็นการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การวิเคราะห์ด้วยวิธีการและแนวคิดเชิงสัญวิทยาโครงสร้างนิยม (semiotic structuralism) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (depth interview) ประกอบกัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ

1. ประเภทเอกสาร คือ วรรณกรรมเยาวชน ประเภทเรื่องแต่ง/บันเทิงคดี (fiction) สำหรับเยาวชนอายุระหว่าง 14 – 18 ปี ที่ตีพิมพ์ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2539 – เดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 (ถือตามเดือน/ปีที่พิมพ์ครั้งล่าสุด) ทั้งที่เป็นวรรณกรรมเยาวชนไทย และวรรณกรรมเยาวชนที่แปลจากภาษาต่างประเทศ จำนวนทั้งหมด 146 ชื่อเล่ม

สำหรับ การเก็บรวบรวมข้อมูล ประเภทนี้ ผู้วิจัยทำการสำรวจเบื้องต้นว่า ในตลาดวรรณกรรมเยาวชนของไทย ช่วงปีที่กำหนดดังกล่าว มีวรรณกรรมเยาวชนของประเทศใด ลักษณะใดอยู่บ้าง โดยดำเนินการสำรวจจากแหล่งข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้

- หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร : สืบค้นข้อมูลรายชื่อหนังสือจากฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ และจากบัตรรายการ จากนั้น ค้นหาหนังสือตามรายชื่อที่ได้ เพื่อบันทึกรายละเอียดที่จำเป็นในการวิจัย
- ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : สืบค้นรายชื่อหนังสือจาก CU CYBER BOOKSHOP ซึ่งเป็นบริการขายและสืบค้นหนังสือด้วยตนเองผ่านอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ <http://www.cubook.com/> นำรายชื่อและข้อมูลอื่น ๆ เกี่ยวกับหนังสือที่ได้ มาตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้จากหอสมุดแห่งชาติอีกครั้ง เพื่อให้ทราบว่ามีข้อมูลรายละเอียดที่จุดใดที่จะต้องเพิ่มเติมอีกบ้าง
- ห้องสมุดและร้านหนังสืออื่น ๆ รวมทั้งหนังสือส่วนตัว ในกรณีที่เป็นรายละเอียดที่ขาดหายจากสองแหล่งข้างต้น

เมื่อได้รายชื่อหนังสือทั้งหมดแล้ว นำมาตรวจสอบคุณสมบัติด้านกลุ่มเป้าหมายของหนังสือ เดือนปีที่พิมพ์ อย่างละเอียด แล้วทำข้อมูลสังเขปของหนังสือแต่ละชื่อเล่ม เพื่อนำมาจัดแบ่งประเภทสำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป

2. **ประเภทบุคคล** คือ บรรณาธิการวรรณกรรมเยาวชน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางวรรณกรรมเยาวชนในตลาด ด้วยการพิจารณา และตัดสินใจจัดพิมพ์วรรณกรรมเยาวชนในนามสำนักพิมพ์ โดยมีปัจจัยต่าง ๆ ส่งผลต่อการพิจารณาและตัดสินใจนั้นอีกต่อหนึ่ง

สำหรับ การเก็บรวบรวมข้อมูล ประเภทนี้ ผู้วิจัยติดต่อสัมภาษณ์บรรณาธิการของสำนักพิมพ์ที่มีผลงานวรรณกรรมเยาวชนอย่างสม่ำเสมอ และมีจำนวนชื่อเล่มรวมอยู่ในการวิจัยครั้งนี้มากเป็น 5 อันดับต้น (จำนวนวรรณกรรมเยาวชนจากสำนักพิมพ์ทั้ง 5 แห่ง ที่รวมอยู่ในการวิจัย คิดเป็นร้อยละ 81.51 ของทั้งหมด) ได้แก่

- คุณ มกุฎ อรฤดี : บรรณาธิการสำนักพิมพ์ผีเสื้อ
- คุณ อริยา ไพฑูรย์ : บรรณาธิการสำนักพิมพ์แพรวเยาวชน
- คุณ วิภา ตันฑุลพงษ์ : บรรณาธิการสำนักพิมพ์ต้นอ่อน 1999 (ต้นอ่อน แกรมมี่ – เดิม)
- คุณ จิตติ หนูสุข : บรรณาธิการสำนักพิมพ์ดับเบิลยู (ดอกหญ้า - เดิม)
- คุณ ธัญญาภรณ์ ภูทอง : บรรณาธิการสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช (แผนกหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบบันทึกข้อมูลสังเขปวรรณกรรมเยาวชน เพื่อบันทึกข้อมูลต่อไปนี้
  - ชื่อหนังสือ
  - ผู้แต่ง
  - สำนักพิมพ์
  - ครั้งที่พิมพ์ / ปีที่พิมพ์
  - ประเภท / รูปแบบ (ตามการจัดประเภทและประเภทย่อยในบทที่ 2)
  - จำนวนหน้า
  - เนื้อเรื่องย่อ
  - หมายเหตุ (ประวัติการพิมพ์, การนำเสนอผ่านสื่ออื่น หรือรางวัลที่เคยได้รับ ฯลฯ)

2. แบบบันทึกข้อมูลละเอียดที่เกี่ยวกับภาพของเยาวชนในวรรณกรรมเยาวชน สำหรับชื่อเล่มที่เลือกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการและแนวคิดเชิงสัญวิทยาโครงสร้างนิยม
3. แบบสัมภาษณ์และเทปบันทึกเสียง ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์บรรณาธิการสำนักพิมพ์ ที่ตีพิมพ์วรรณกรรมเยาวชน โดยมีประเด็นเนื้อหาดังต่อไปนี้
  - ความเป็นมาและสภาพการณ์ปัจจุบันของวรรณกรรมเยาวชนไทย และที่แปลจากภาษาต่างประเทศ
  - ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเลือกนำเสนอวรรณกรรมเยาวชนแต่ละชื่อเล่ม
  - ภาพของเยาวชนในวรรณกรรมเยาวชนไทย และที่แปลจากภาษาต่างประเทศ ในทัศนะของบรรณาธิการ
  - ความสัมพันธ์ระหว่างภาพของเยาวชนตามความเห็นของบรรณาธิการ กับการคัดเลือกตีพิมพ์วรรณกรรมเยาวชน
  - ทัศนคติของบรรณาธิการต่อบทบาทของวรรณกรรมเยาวชน
  - แนวโน้มความเป็นไปในอนาคตของตลาดวรรณกรรมเยาวชนในประเทศไทย และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงคุณภาพ

การวิเคราะห์ และการนำเสนอข้อมูล

1. การวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งลักษณะของการวิเคราะห์เนื้อหาทั้งหมดออกเป็นสองส่วน คือ
  - การวิเคราะห์เนื้อหาในเชิงปริมาณ (content analysis) : ผู้วิจัยอ่านวรรณกรรมเยาวชนซึ่งมีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนดไว้ทุกเล่ม แล้วนำมาจัดแบ่งตามประเภท (genre) และประเภทย่อย (subgenre) ของวรรณกรรมเยาวชน โดยใช้หลักเกณฑ์ที่ได้อธิบายไว้ในบทที่ 2 เป็นมาตรฐาน พิสูจน์ว่า จำนวนสัดส่วนของชื่อเล่มในแต่ละประเภท และวิธีการนำเสนอเนื้อหาของวรรณกรรมเยาวชนไทย กับวรรณกรรมเยาวชนที่แปลจากภาษาต่างประเทศนั้น มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการและแนวคิดเชิงสัญวิทยาโครงสร้างนิยมต่อไป
  - การวิเคราะห์เปรียบเทียบด้วยแนวคิดสัญวิทยาโครงสร้างนิยม (semiotic structuralism): เป็นการศึกษาโครงสร้างความหมายในตัวบทจากวัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อค้นหาโดยเปรียบเทียบว่า ด้วยบริบททางวัฒนธรรมที่ต่างกันนี้ ภาพของเยาวชนในวรรณกรรมเยาวชนจากต่างวัฒนธรรม จะได้รับการนำเสนอต่างกันอย่างไร ด้วยวิธีการเช่นไร ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการหาคำตอบว่า แต่ละสังคมมองเยาวชนของตนว่าเป็นอย่างไร

สำหรับวิธีการวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนในแต่ละประเภทย่อย จะใช้ตามแนวทาง paradigmatic analysis ซึ่งศึกษาการคัดเลือก (selection) และการจัดประเภทหมวดหมู่ (categorization) ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในตัวบทนั้น คือ ตัวละคร (characters), เนื้อเรื่อง (plot), ฉาก (setting), แก่นเรื่อง (theme), มุมมอง (point of view), สีส้า (style) และ อารมณ์ (tone) เป็นหลักในการวิเคราะห์

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเลือกวิเคราะห์การเสนอภาพเยาวชนจาก วรรณกรรมเยาวชนประเภทเรื่องแนวสมจริง เพื่อพิจารณาเยาวชนในวัฒนธรรมต่าง ๆ จากชีวิตประจำวันและสถานการณ์ที่เป็นจริง โดยการจะเลือกประเด็นใดจากองค์ประกอบใดในตัวบทขึ้นมาเป็นหลักในการวิเคราะห์ประเภทย่อยแต่ละประเภทนั้น จะพิจารณาจากลักษณะเด่นของประเภทย่อยนั้น ๆ ที่สังเกตได้จากข้อมูลในการวิเคราะห์ส่วนแรก โดยในการวิเคราะห์เปรียบเทียบวรรณกรรมเยาวชนไทย กับวรรณกรรมเยาวชนแปลจากต่างประเทศ ตามประเด็นดังกล่าวในแต่ละประเภทย่อย ผู้วิจัยจะมุ่งค้นหาข้อสังเกตและข้อแตกต่างที่เห็นได้ชัด หรือคู่ตรงข้าม (binary opposition) ระหว่างวรรณกรรมจากสองแหล่งนี้ เพื่อศึกษาความหมายที่คู่ตรงข้ามนี้แสดงออกมา

การวิเคราะห์เนื้อหาในส่วนแรก และส่วนที่สองนี้ จะนำเสนอในบทที่ 4 "การวิเคราะห์ภาพรวมของวรรณกรรมเยาวชนในประเทศไทย และเปรียบเทียบการเสนอภาพเยาวชนในวรรณกรรมเยาวชนต่างวัฒนธรรม"

2. การสัมภาษณ์บรรณาธิการวรรณกรรมเยาวชนแบบเจาะลึก (depth interview)
ผลของการสัมภาษณ์บรรณาธิการทั้ง 5 ท่าน จะนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นเนื้อหาที่ได้ตั้งและระบุไว้ในข้างต้น นอกจากนั้น จะนำไปประกอบในบทสรุป รวมทั้งในส่วนการอภิปรายผลและข้อเสนอแนะด้วย

การวิเคราะห์การสัมภาษณ์บรรณาธิการ จะนำเสนอในลักษณะบรรยาย ในบทที่ 5 "ปัจจัยเบื้องหลังและทัศนะของบรรณาธิการต่อภาพเยาวชนในตลาดวรรณกรรมเยาวชนไทย"